

BİR BAKIMA

SERVER TANILLI

Yıldız'ın Annesi..

Yıldız dediğim bizim **Yıldız Sertel**; gazetemiz-de zaman zaman güzel yazılarını izlediğiniz, kitaplarından yararlandığınız değerli araştırmacı-yazar. Annesi de, ünlü gazeteci, düşünür ve demokrasi savaşçısı **Sabiha Sertel**. Yıldız, Belge Yayınları'nda 3. basısı çıkan *Annem* adlı eserinde, işte onun yaşamını anlatıyor. Selânik'te başlayan öykü İstanbul'a uzanıyor; bir ufak Amerika parantezinin arkasından yine yurda varıyor; orada, uzun ve onurlu bir fikir mücadelesinden sonra, karanlık güçlerin zorlamasıyla yurtdışına savruluyor ve 1968'de Bakü'de gözyaşlarıyla noktalanıyor.

Bir romansı biyografi bu; ama tarihle iç içe.

İçinde bütün yakın tarih, yakın tarihimiz var.

Anlatılanlardan kalkıp günümüze kadar da uzanabiliyorsunuz ki, ne yönünden alsanız ilginç...

Sabiha Sertel'in genç kızlığı Selânik'te geçti (1902-1913). Orada yetişti, uyandı ve Jöntürk Devrimi'ne katılacak kadar bilinçlendi. Selânik'in çağdaş tarihimizdeki yeri biraz daha berraklaşıyor zihninizde: Toplumumuzu arkasından alıp götürecek "*Devrim*"in merkezi gerçekten orası olmuştur.

Balkan Savaşı'nın ardından kent işgale uğrayıp da aile İstanbul'a göçtüğünde (1913), yeni bir savaş ve mütareke ortamında, genç Sabiha'nın -bu kez kocasıyla- Direniş Hareketi'nde yer almalarından daha doğal ne olabilirdi?

Sonra, Sabiha ve **Zekeriya Sertel**'in, eğitimlerini tamamlamak üzere Amerika'ya gidişleri ve Lozan Antlaşması'nın arifesinde yurda dönüşleri (1919- 1923), ileriki mücadeleleri için bir başka hazırlık gibidir: Zekeriya Bey gazeteci, Sabiha Hanım sosyolog olarak döner oradan.

Her ikisinin, yeni Türkiye'nin fikir yaşamına katılımı, bizzat basın etkinliği içinde (1923-1930) böyle başlayacaktır: *Resimli Ay* dergisi, bir büyük durak noktasıdır. İlk sayısı 1924'te çıkan derginin asıl yeniliği, kaymak tabakaya değil halka seslenmesi, halkın diliyle halkın sorunlarını ele almasıydı. İstanbul'da dilencilerin beş yüz liraya çocuk sattıkları yıllarda bu tavır önemlidir. Sosyolog olarak yetişmiş Sabiha Sertel kalemini bu acı gerçeklik içinde bileyleyler. **Nâzım Hikmet**'in ve başka aydınların da katıldığı dergi büyük yankılar yapar. Elbet, işin içine mahkemeler, yasaklamalar ve hapishaneler de girer.

Ama asıl kıyamet 40'lı yıllarda kopar: İkinci Dünya Savaşı başlamıştır; demokrasi ile faşizmin mücadelesidir bu. Başta sol ve "*Türk basınının en cesur kalemi*" olup çıkan Sabiha Sertel, faşizme karşı barışı ve demokrasiyi savunurlar. Ne var ki, Alman yandaşlığının hükümete kadar gelip bulaştığı bir ortamda, bu savunma büyük tepkiler toplar.

Faşizm yenilip de Türkiye'de çok partili demokrasiye doğru kıpırdanışlar başlayınca, bu kez gerçek bir Batı demokrasisinin koşullarına uyulmasını savunurlar.

Bütün bunlarda başı çeken, *Tan* gazetesidir.

Ne var ki 4 Aralık 1945'te, "*Kahrolsun Komünistler*", "*Kahrolsun Sertel'ler*" haykırışları içinde, hiç kuşkusuz iktidarın da göz yummasıyla, bir gürûh gelir Tan Matbaasını yerle bir eder ve aynı şeyi bütün öteki sol yayınlara uygularlar.

Ertesi yıl Demokrat Parti kurulacak, ama hükümet sol partileri de kapatacaktır. Sol'suz demokrasi olamayacağını bile bile "*Demokrasiye geçiyoruz*" denilecektir. 1950'de de, Demokrat Parti, elini kolunu sallaya sallaya iktidara gelecek ve sol'a bir darbeyi de o vuracaktır.

Tan olayının arkasından -dava, şu bu derken- bir süre daha beklenir; ama Türkiye'de yaşam koşulları yoktur Sertel'ler için, yurtdışına çıkmak zorunda kalırlar: Paris'ten başlayıp döne dolaşa Bakü'ye gelirler.

Kitapta, bütün bu dolaşmalar boyunca ve hele Sovyetler Birliği için pek ilginç gözlemler var. Ayrıca, gurbet yaşamının nasıl bir "*zor zanaat*" olduğunu da görüyorsunuz. Ancak, bu kitapla yetinmez de, Yıldız Sertel'in -İletişim Yayınları'nda yeni bir baskısı çıkan- *Ardımdaki Yıllar*'ı da okursanız daha tam bir tabloyla karşılaşacaksınız.

Yıldız Sertel'i bu kitapları yazdığı için kutlanız; annesini, ülkemizde kadınlığın bu onurlu simgesini daha yakından tanımak fırsatını verdi bize.

Sabiha Sertel'in ölmeden az önce söylediği bir söz de var ki, doğrusu içime oturdu: "*Yazık demiş, daha yazacak şeylerim vardı!*".

Onca zulmü ona reva görenler utansın!

